

СВЕПРИСУТНОСТ И У ОДСУТНОСТИ

Миленко Стојичић, *Киш као Киш*, Бесједа – Ars Libri, Бањалука – Београд
2013

Књига Миленка Стојичића *Киш као Киш* је збирка изабраних интервјуа вођених са пријатељима Данила Киша, који су аутору, разним поводима и пригодама, а највећим делом у радио-емисији *Разговорник* коју, више од две деценије, уређује и води на Радију Републике Српске, говорили о „последњем југословенском писцу” како је Киш волео себе да зове. Пресељени из аудио-записа у, усуђујем се рећи, вечни (и неприкосновени) медиј њеног величанства штампане књиге, ови разговори, читаоцима и истраживачима дела Данила Киша, отварају простор интер-пара-мета-транстекстуалног лавиринта изузетно комплексног дела и живота овог писца. Ипак, ови разговори са добронамерним интелектуалцима који су познавали Киша, тек једним делом говоре о Кишовој *поетици*, а својим највећим делом о личности, шарму, рањивости, несвакидашњој ерудицији, невероватној харизми и енергији коју је исијавао, карактеру, урођеном осећају за правду и духовној вертикали посвећеника (усуђујем се рећи монаха) литературе и занесеног сладострасника живота. Њих једанаесторо, пажљиво одабраних и посебних, јер су га познавали и пријатељевали с њим, сведоци су не само развоја поетичке самосвести стожера постмодернизма у нашој књижевности, него и оних жучних тренутака произашлих током полемике поводом *Гробнице за Бориса Давидовича* и гнусних напада на суштину пишчеве егзистенције. Уследило је пишчево *добровољно изнанајство* у Париз, напредовање болести и повратак у Београд – последња пишчева жеља: сахрана по православном обреду.

Из сопственог искуства писца, Стојичић борхесовски подразумева склоност ерудицији и успоставља културолошко-медијско премрежавање књижевних и културних асоцијација и превредновање основних образаца из историје књижевности. У предговору „Киш и дуња, срце књиге” аутор у кишовском стилу, критичкој варијанти борхесовске библиотечке метафоре, ставља акценат на (ауто)биографску причу и фигуром библиотеке (смештене у старом мајчином ормару) почиње приповедање о литерарном сусрету са Данилом Кишом, након којег је годинама касније уследио и кратки сусрет у стварности, на рецепцији хотела на Козари. Посредством дискурса другачијег порекла, аутор књиге језди неограниченим пољем постојећих и имагинарних цитата и води креативан дијалог са онима који су га познавали или срили. Стојичићеви *разговорници* су одговарајући на дуго промишљана питања, плели метафизички простор између библиотеке и кафане причајући приче о надмоћном сецирању свега што је провинцијално и конзервативно. Овом

стратегијом отпора забору, Стојичић и његови саговорници, освеживши сећање на писца, увели су нас у ониричку авантуру духа безграничне Библиотеке.

У књизи су сабрана сведочења и сећања Иштвана Ершија, мађарског драмског писца, песника, есејисте, драматурга и преводиоца; Предрага Матвејевића, угледног професора и интелектуалца европског културног простора; професора Твртка Куленовића; писаца, сценариста и драматурга – Мирка Ковача и Филипа Давида; писца и преводиоца Коље Мићевића; Ласла Вегела, романсијера, есејисте, драмског писца и позоришног критичара; Тонка Мароевића писца, књижевног и ликовног критичара и преводиоца; Ирфана Хорозовића, писца. Иако се у књизи помињу многе жене (прва и друга супруга Данила Киша: професорка Мирјана Миочиновић и Паскал Делпеш, преводилац), потом бројне неименоване припаднице лепшег пола зачаране шармом неодољивог заводника Речи. У књизи је професионално присутна Марија Циндори, водитељка књижевне вечери у Суботици 1977. (документовано фотографијом са промоције), али и Сара, фикцијска јунакиња из приче *Уговор са Саром* Мирка Ковача. Ипак, једина жена са којом је Стојичић разговарао о Данилу Кишу, и чији разговор је нашао своје место међу корицама ове књиге је Јасна Шамић. Кћерка чувеног професора Митхада Шамића, преводилац и драмски писац са адресом у Паризу, сведок је Кишових париских и дубровачких тренутака. Књига саговорника о Данилу Кишу завршава разговором са „најмлађим” саговорником Божом Копривицом (1950), писцем и драматургом. (Иштван Ерши и Мирко Ковач више нису међу живима.) На први поглед списка имена и биографије саговорника, јасно је да је реч не само о Кишовим пријатељима и онима који су за цео живот понели утисак (једног) сусрета са њим, и које је тај сусрет одредио, него и о врхунским интелектуалцима, људима од пера, онима који граде кућу од слова, праве мостове међу културама преводећи дела из једног у други културолошки круг, са једног на други језик, доносе нова сазнања, идеје, погледе и естетику. Племенита намера да овековечи аутора, књига *Киш као Киш*, сложила је мозаик разнобојних делића сећања, бола, сусрета, утисака, мисли, тренутака – Кишову снажну свеприсутности и у одсутности.

Вишеструко даровит, полиглота са талентима за књижевност, сликање, музику (свирао је лауту, виолину, гитару и прелепо певао, имао непогрешив осећај за ритам) и несвакидашњи осећај и одговорност према Речи. Најбољи студент професора Рашка Димитријевића и први дипломац Војислава Ђурића, Данило Киш је (п)остао не само литерарни колос него и духовни отац и узор генерације постмодерниста, и непресушна инспирација свакој новој генерацији писаца и истраживача.

На том фону и аутор књиге *Киш као Киш*, покушава да осветли мрачну страну афере покренуте изласком *Гробнице за Бориса Давидовича*,

која је оставила дубок траг на крхко биће истанчаних осећаја посебно осетљиво на правду, истину и реч. Ова афера је Кишу донела књижевну славу и успехе на Западу, изван, тада још увек, југословенских простора. Ипак, малигно семе је нагризло његове крхке ћелије и необуздно се проширило на душу/плућа. Дуги прсти, кошчате руке, цигарета у једној оловка у другој руци – алат стваралачког ритуала писања и имгинација духовних пејзажа дисања кишовског естетског ко-смаса. Отишао је прерано и трагично, у пуној стваралачкој снази, у тренутку кад је драгоцену енергију могао да усмери на писање још једне књиге, а не да је остави на непотребне јалове расправе. Поштоваоци дела Данла Киша имају обавезу и завештање исправљања неправде нанете писцу и човеку од чије смрти овог 15. октобра је прошло четврт века. Стојичић је у библиотеку памћења осим ове књиге (*Киш као Киш*) збирке изабраних интервјуа, додао још једну књигу у којој су сабрана дела седамдесет и два аутора чији је литерарни јунак Данило Киш (*Киш, уобличења*, Бањалука 2009). Прикупио је мноштво текстова писаца, пријатеља, духовне деце и далеких поштовалаца овог чаробњака литерарног идентитета наше књижевности, као литерарни доказ поетичке и интертекстуалне ДНК.

И да закључим, књига Миленка Стојичића *Киш као Киш*, сведочи о интензивном доживљају личности и карактера Данила Киша. Похранивши сећања и утиске у књигу једанаесторо саговорника, вођени дилемама и литерарном обавештеношћу Миленка Стојичића, сачували су од заборавља и поделили са читаоцима и истраживачима дела Данила Киша, каледоскопске стаклиће живота естете писане речи који је задужио не само нашу него и светску литературу.

Реч му је давала моћ, трансформисала га у неприкосновеног владара простора који је сведочио његово присуство. Разбуктали смо ватрометом слова искре речи би се разлиле по бескрајној белини палимпсеста. Ореол немирне бујне коврцаве косе би засјао. Замишљам, јер лично нисам упознала Киша. Једном сам га сањала.

Најтаца ГЛИШИЋ